

GRAFICA

DEL

CARRER

ELS RÈTOLS DE BARCELONA

LOUISE FILI

EDICIÓ EN
CATALÀ

INTRODUCCIÓ

6

MODERNISTA

8

ART DÉCO

44

CURSIVA

84

MOSAICS I VITRALLS

132

ECLÈCTIC

168

MONOGRAMES

188

ARQUITECTÒNIC

218

SENSE PARAULES

244

LES FOTOS

256

GRÀCIES

264

INTRODUCCIÓ

EN EL PRIMER VIATGE QUE VAIG FER A BARCELONA, A PRINCIPIS DE LA DÈCADA DE 1970, em vaig sentir fascinada pel modernisme, el nom que rebia *l'art nouveau* a la ciutat, amb una gran influència sobre el paisatge urbà. Em va captivar l'elegant arquitectura d'Antoni Gaudí, a més de tota la retolació dels comerços: fluida i poètica, potenciada pels mosaics, el pa d'or, els vitralls i el ferro forjat. Tot plegat, va ser amor a primera vista.

Els llibres que havia publicat sobre la retolació a Europa havien sorgit d'una necessitat urgent: m'havia sentit cridada a deixar testimoni de l'esplèndida tipografia dels carrers d'Itàlia i París abans que desaparegués per sempre. Després de *Grafica della Strada* i *Graphique de la Rue* semblava evident que tocava parlar de Barcelona, sobretot arran de les informacions que m'arribaven segons les quals els rètols anaven desapareixent a una velocitat preocupantment vertiginosa. No podia esperar que el meu editor em donés el vistiplau: em vaig passar hores i hores al Google Street View, vaig traçar alguns mapes i vaig marxar de seguida que vaig poder.

Vaig arribar a Barcelona a finals de desembre i vaig córrer, literalment, cap als meus llocs preferits, amb la por que ja no hi quedés res. Un dels rètols que tenia més ganes de veure era el

de Fotos López, amb unes lletres magnífiques que ja havia pogut admirar en algunes fotografies. Em vaig afanyar a arribar al lloc on hi havia l'estudi i em vaig trobar amb la façana buida; només hi quedava la traça fantasmal que havia deixat la tipografia. Estava desolada; em va fer l'efecte que m'havia perdut com retiraven el rètol només per uns minuts. L'endemà, quan em va entrevistar un periodista d'*El País*, vaig parlar del que havia passat, i va quedar recollit a l'article publicat un dia més tard. La setmana següent, quan ja tornava a ser a Nova York, vaig rebre un correu electrònic d'Ángel López, net del fundador de Fotos López. Em deia que ell i la seva família s'havien emocionat molt amb l'article i afegia: «Si algun cop tornes a Barcelona, podem muntar el rètol i així li pots fer una foto». Hi vaig tornar tan aviat com vaig poder (quant de temps podia durar una oferta així?), i tota la família López va venir a veure l'esdeveniment, també la germana de l'Ángel, la Rosa, amb el seu marit i els seus tres fills, que havien fet el viatge des d'Alemanya. L'estudi fotogràfic feia un any que havia tancat i, tot i que la família encara és propietària de l'edifici, havien conservat el rètol a l'interior, fora de perill, per por que algú els el robés (un problema freqüent a Barcelona). Aquest llibre està dedicat a la família López, que, amb molts altres petits comerços, han aconseguit mantenir vius els preciosos rètols històrics de la ciutat.

MODERNISTA

MODERNISME ÉS L'ETIQUETA QUE S'HA DONAT A UN MOVIMENT ARTÍSTIC I LITERARI DEL TOMBANT de segle que va tenir l'epicentre a Barcelona i comprenia moltes de les arts decoratives (ebenisteria, fusteria, forja, ceràmica, vidrieria, orfebreria i argenteria) que van adquirir una rellevància especial, sobretot com a elements complementaris a l'arquitectura. Tot i que era part d'una tendència general que va emergir a Europa (*Art Nouveau* a França i Bèlgica, *Jugendstil* a Alemanya, *Secession* a Àustria-Hongria, *Stile Liberty* a Itàlia, i *Glasgow Style* a Escòcia), des d'aproximadament el 1888 –data de la primera Exposició Universal de Barcelona– fins al 1911, l'estil va trobar a Catalunya una personalitat única, i bona part encara es conserva avui dia en la retolació comercial.

El Indio (p. 14-17), l'opulenta botiga de teixits, va obrir les portes el 1870, en un moment en què estava de moda batejar comerços com si tinguessin una tradició exòtica. El 1922, l'arquitecte Vilaró i Valls va deixar la seva exuberant empremta modernista a la façana cantonera, amb una lluminosa tipografia de pa d'or que enumerava els diversos reclams que ofería el comerç: *lanerías, sederías, novedades*. Se sap que el pintor surrealista Dalí havia freqüentat la

botiga, que també tenia un autòmat indi de fusta, més gran que si fos de mida natural. Malauradament, El Indio va tancar el 2014, tot i que ara forma part del catàleg d'establiments emblemàtics protegits de l'Ajuntament de Barcelona.

L'Antigua Casa Figueras (p. 12-13) era originàriament, el 1842, una fàbrica d'elaboració de pasta. L'establiment el va dissenyar l'arquitecte Manuel Joaquim Raspall, que també va projectar la Casa Texidor (p. 10-11). El 1902, el pintor Antoni Ros i Güell va decorar l'interior i l'exterior del comerç amb un extraordinari mosaic de l'artesà italià Mario Maragliano (p. 144-145), que s'adiu força amb l'ús actual com a xocolateria.

El modernisme també ha deixat una traça inesborrable en un bon nombre de farmàcies de tot Barcelona. La Farmàcia Bolós (p. 19-21), dissenyada el 1902 per l'arquitecte Antoni de Falguera i Sivilla, n'és un gran exemple, amb una àmplia entrada de fusta treballada i vidre emplomat, decorada amb el disseny d'un taronger. A l'interior es conserven intactes les pintures murals originals inspirades en motius botànics. La Farmàcia Puigoriol, de l'arquitecte Marià Pau (p. 24-25), presenta unes lletres de pa d'or igual de distintives, i encara conserva els llums de gas originals.

ni

DIBUJO

ARQ

TECTURA

PINTURA

PURÉS

PERLAS

EL INDIO

LANERIAS

BALDA Y BIERA

SEDERIAS

NOVE

SADES

EL
INDIO

CARMEN.24

LANERIAS
PAÑOLERIA
LENCERIA

EL INDIO

LANERIAS

SEDE
MENT
NOVE

EL II

LANERIAS

BALDA

NDIO

Y BIERA

SEDERIAS

FARMACIA

SECTION HO

OMEOPRATICA

MOSQUES

TERRAZOS

FARM

MACIA

FORN DE PA

PASTISSERIA

73

372

BRAGOS
MASSINIS
BISCUITS
TOT
GELAT

PAN
DE
CASTILLA

PANADERIA
DE LA CONCEPCIÓN

PAN
DE LUJO

